

Biblický exodus a věda

Motto: ... vše co máme, jsou úlomky a pár kamenů ... Alan Gardiner přední egyptolog

Co má společného věda a bible? Je to hledání pravdy. Hledání jak se věci udály a co to pro nás znamená. Pokud je bible pravdivou knihou, proč neodpovídají archeologické nálezy bibli? A pokud je bible pravdivá, proč ji věda odmítá? Mluvíme-li o vědě, jde tu především o archeologii a studium historie vůbec. A co se týče exodu, právě nemožnost najít o něm důkazy byla jedním z důvodů zpochybnění bible a tím i zpochybnění existence boha. Je to však skutečně tak, že věda bibli popírá? Podívejme se blíže na otázku biblického exodu z hlediska archeologie a historie.

Co je biblický exodus?

Slovo exodus se obecně překládá jako „vyjítí“. Dnes se často používá ve spojení s uprchlictvím nebo masovou emigrací. O biblickém exodu pojednává druhá kniha Mojžíšova.¹ Popisuje událost, kdy národ tehdy nazývaný Hebrejci nebo Izraelité, žil v otroctví ve starověkém Egyptě. Jeden z Hebrejců, Moše (Mojžíš), byl vychován v egyptské královské rodině. Asi ve věku čtyřiceti let musel z Egypta odejít, protože se zastával svých bratrů Izraelitů. Dalších čtyřicet let žije v zemi Midian. Poté je kontaktován bohem (bůh se představil jako „Jsem, který jsem“) a vrací se do Egypta, aby Izraelity vyvedl pryč. Bůh sesílá na Egypt deset ran a Izraelité odcházejí z Egypta. U hory Sinaj dostávají od andělů (anděl = posel) zákon, který je kvůli deseti hlavním bodům znám jako Desatero (příkázání). Čtyřicet let putují po poušti a pak překračují řeku Jordán na území, které jim bůh dal. Národy zde žijící jsou souzeny za své dřívější jednání a Izraelité jsou pověřeni vykonáním soudu. Národ Gibeonitů uzavře s Izraelem smlouvu, Rachab z Jericha poskytne úkryt izraelským zvědům a sama je při zničení Jericha zachráněna.

Standardní pohled

Pokud se mluví o exodu, uvádí se, že podle současných poznatků k němu muselo dojít v pozdní době bronzové a uvažovaný faraon je Ramesse (v bibli je jmenován jen jako faraon). Podle dostupných informací to není údobí Egypta poznamenané zkázou a vymíráním. Egyptská vojska válčí mimo území Egypta. V Kanánu nejsou velká města s hradbami. Neexistuje náznak, že by se v této době odehrávaly biblické události. Další archeologické nálezy z oblasti Jericha nepotvrzují ani jeho dobytí a spálení.

Datování dob bronzových

¹ Druhá kniha Mojžíšova, někdy také Exodus, v originále Bemidar – V pustině. Je také jako druhá kniha v židovském Pentateuchu (pět knih).

Doba bronzová			
Starší	Střední	Mladší	Pozdní
2200 – 1950 před. n.l.	2000/1950 – 1400/1300 před. n.l.	1400/1300 – 1050/1020 před. n.l.	1050/1020 – 800/750 před. n.l.

Starší objevy

Jeden ze záznamů o bitvách vedených za faraona Ramesse popisuje stéla faraona Merneptaha (Merenptaha), faraonova syna, kterou nechal zapsat po smrti otce (okolo roku 1360 př. n. l.). Poukazuje na to že země Izraelitů byla poražena faraonem Ramessem. Tento objev zpochybnil exodus, protože mnoho archeologů je přesvědčeno, že faraon z bible je Ramesse, kvůli městu Ramses, v kterém Izrael žil. Navíc za faraona Ramesse se v Egyptě neudála žádná katastrofická událost.

Nové objevy a souvislosti

Pokud se vezmou v úvahu události podle bible, odehrál by se exodus okolo roku 1450 př. n. l.,² nikoliv v roce 1360 př. n. l., tradičně uváděném archeology. Nové objevy v Egyptě znovu otázku času otevřely.

Nálezy v egyptské oblasti Avaris svědčí o tom, že tam došlo k náhlému vymírání obyvatel (hromadné hroby), Semité zde žijící odešli a město zpustlo. Další město Kahum ležící 190 km od Avarisu mělo podobný osud. Podle prof. Rosalie David bylo toto město opuštěno náhle a neplánovaně. To se však nestalo v pozdní době bronzové, ale ve střední době bronzové, za vlády faraona Dudimose. V historii zažil Egypt jediné krizové období. O něm byl sepsán spis „Pokárání egyptského mudrce“ zapsaný písařem Ibuserem. Je uložen v Leydenském muzeu. Tento spis obsahuje pasáže, které se podobají tomu, co je v knize Exodus v bibli, jako proměnění řeky v krev, vymírání stád, křik a nářek po smrti v každé rodině atd.

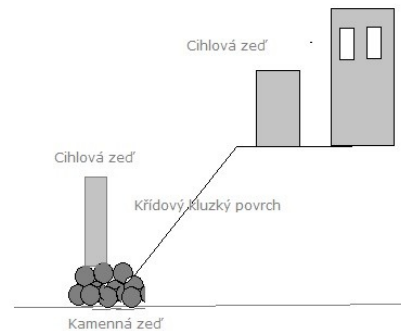
Za vlády faraona Dudimose egyptský kněz Maneto, který o egyptské historii psal ve třetím století před Kristem, na konci spisu popisuje příběh jednoho z posledních vládců 13. dynastie. Egypt byl potrestán Bohem, ne bohy, jak by se dalo očekávat, ale bohem. Egypt byl po tomto potrestání tak slabý, že se nedokázal bránit nájezdům Hykksosů, kteří snadno dobyli celý Egypt. To vše se stalo mezi lety 1650-1550 př. n. l.

Dalším místem důležitým pro exodus je Jericho. První vykopávky prováděl německý tým pod vedením Ernesta Sellina, potom, v 30. letech minulého století, britský tým vedený Johnem Garstangem. Oba se shodli, že našly vrstvu odpovídající biblickému období zkázy. Profesorka Kathleen Kenyon však došla k jinému závěru: ke zničení došlo dříve než v předpokládané pozdní době bronzové, protože v pozdní době bronzové Jericho nemělo hradby.

² K Exodu došlo 480 let před výstavbou v chrámu králem Šalamounem (200 let před faraonem Ramesse)

Při vykopávkách se přišlo na to, že Jericho bylo obeháno mohutnými hradbami (obr. 1). U základů byla 5 metrů vysoká kamenná opěrná zeď, na ní byla přistavěná zeď z

Obr 1

hliněných cihel. Za ní byl obraný val – příkrý svah pokrytý bílou sádrou, aby byl kluzký. Na vrcholu valu byla hlavní městská hradba, 7 metrů vysoká a 3 metry široká. Při zkáze ve střední době kamenné se hradba a přistavěná cihlová zeď zhroutily na kamennou zeď u základů. Pak bylo město zapáleno. Profesorka Kathleen Kenyon uvádí, že ke zhroucení hradeb došlo před bitvou a spálením města (Jozue 6:6-6:25). Dobyť a vypálení města podle jejího názoru provedli Egypťané okolo r. 1550 př. n. l. Ve skutečnosti však o přítomnosti egyptského vojska v této oblasti a v této době neexistuje jediný důkaz.

V zásobárnách byla uložena právě sklizená úroda a sklizeň v této oblasti je na jaře. Krátce po dobytí Jozue s Iraelity slavili Pesah, který se také slaví na jaře. Obilí je rovněž důkazem, že obléhání bylo velmi krátké. To je ve vztahu k velikosti města a soudobým vojenským technologiím neobvyklé. Ernest Sellin v roce 1913 zveřejnil velmi rozsáhlou zprávu o vykopávkách, dnes už mnohdy zapomenutou. Obsahuje detailní mapy a fotografie oblasti. V severní části města byly postaveny obytné domy na valu mezi hradbou a zdí. A malý úsek právě této zdi nespádl. I to je velmi nápadně podobné úryvku z Exodu (2. knihy Mojžíšovy) o Rachab.

Při vykopávkách v oblasti Kanánu byly izraelskými archeology nalezeny pozůstatky města Chason spáleného ve střední době bronzové. Král Jábín byl zabit. Krátce za sebou byla v té době spálena také další města. Jméno krále Jábina se v bibli vyskytuje (Jozue 11:1 a 10). Je zde uvedeno, že byl zabit izraelským vůdcem Jozuem.

Zdá se že tyto události se podobají událostem z bible. Další výzkumy událostí ukazují na další podobnosti (zde je popsána jen část). Schematicky se to dá zobrazit takto:

Egypt

Události okolo let 1650-1550 př/nl			
Trest jednoho boha	Úpadek Egypta	Odchod Semitů	Příchod Hyksosů do Egypta

Kanán

Události okolo roku 1450 př/nl			
Existence opevněných měst v kanánu	Zničení Jericha	Zapálení měst a smrt Krále Jábina	Po tomto údobí neexistují opevněná města v kanánu

Události podle bible					
10 Ran	Odchod Izraelitů, zničení egyptské armády a úpadek Egypta	Dalších 40 let rozvracení Egypta	Dobývání Zaslíbené země	Zničení Jericha	Vypálení měst a smrt krále Jábina

Je zjevné, že ač události z bible odpovídají historickým, neodpovídá časování. Události v Egyptě, které se shodují s biblí, se staly o 100 až 200 let dříve.

Proč tyto události nenavazují, jak o tom mluví bible?

Již delší dobu je některými historiky zpochybňováno datování událostí ze starověkého Egypta. Je možné, že by se věci v Egyptě udály později? Větší část egyptologů to odmítá. Proč? Datování historických událostí v Egyptě je pilířem všech ostatních. Nabourala by se tím celá časová osa událostí v ostatních národech. Mnohé knihy by přestaly platit a celý obraz starověku by se musel změnit.

Našli jsme tedy datování odchodu Izraelitů? Tato otázka stále není uzavřena. Rýsuje se tu ale možnost, že historické události popsané v bibli se jednoho dne stanou historickými fakty a stanou se tím, čím bývala Troja - z bájí se zapsala do učebnic historie. A možná je to počátek cesty, kdy se vědecky podaří prokázat existenci boha.

Zdroj :

Výsledky pátrání, které provedl Timothy Mahoney

<https://www.youtube.com/watch?v=L2ylswKR2RU>